שבועת העדות פרק רביעי

מסורת השׁ"ס

גמ' **ו)**[לעיל כט:] **ב)**[מוספתא סנהדרין פ"ו] **ג)**[לקמן פ"ל מ"ו ועי' שבת קכז.] **ד)**[נ"מ נט. ע"ש בפרש"י ד"ה עמימו] **תוס' ה)**[בב"ק מילו תוספות על קושיא זו ע"ש וע"ע תוס' זבחים קג. ד"ה אין לי וכו'] **ו)**[וע"ע תוס' יבמות קג. ד"ה בין עומד ותוס' זבחים טו. ד"ה מיושב] **ז)**[עמ"ש על הגליון בסנהד' יט: בתוס']

הגהות הב"ח

(ו) **גמ'** לדינו יפה **יפה** רש עולם:

(ב) **רש"י** ד"ה ועל וכו' לתוקימנא. נ"ב לעיל בדף כו ריש ע"ב:

הגהות הגר"א

[ו] **במשנה השבועה.** נמתקן (דקאי גם על שגגתה עם זדון העדות. ומיהו' הגילס' זדונה):

גליון השׁ"ם

גמ' למישרי בתיגריה. עיין נדריס דף סב.:

תורה אור

גמ' א) וְעָמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לָהֶם הָרִיב לִפְנֵי יְיָ לִפְנֵי הַכֹּהֲנִים וְהַשֹּׁפְטִים אֲשֶׁר יִהְיוּ בַּיָּמִים הָהֵם:
(דברים יט, יז)

ב) לֹא יָקוּם עֵד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל עָוֹן וּלְכָל חַטָּאת בְּכָל חֵטְא אֲשֶׁר יֶחֱטָא עַל פִּי שְׁנֵי עֵדִים אוֹ עַל פִּי שְׁלֹשָׁה עֵדִים יָקוּם דָּבָר:
(דברים יט, טו)

ג) כָּל כְּבוּדָּה בַת מֶלֶךְ פְּנִימָה מִמִּשְׁבְּצוֹת זָהָב לְבוּשָׁהּ:
(תהלים מה, יד)

ד) לֹא תַעֲשׂוּ עָוֶל בַּמִּשְׁפָּט לֹא תִשָּׂא פְנֵי דָל וְלֹא תֶהְדַּר פְּנֵי גָדוֹל בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עֲמִיתֶךָ:
(ויקרא יט, טו)

רש"י ה) וְנֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וְשָׁמְעָה קוֹל אָלָה וְהוּא עֵד אוֹ רָאָה אוֹ יָדָע אִם לֹוא יַגִּיד וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ:
(ויקרא ה, ה)

ו) לֹא תִשָּׂא שֵׁמַע שָׁוְא אַל תָּשֶׁת יָדְךָ עִם רָשָׁע לִהְיֹת עֵד חָמָס:
(שמות כג, ה)

שבועת העדות נוהגת באנשים ולא בנשים. דכתיב (ויקרא ה)[ה] והוא עד בראותו להעיד דבר הכתוב ואשה פסולה לעדות כדיליף בפירקין מועמדו שני האנשים: **קרובים.** פסולין לעדות בסנהדרין (דף כז:) ילפינן לה והי גינהו התם מפרש: **ולא בפסולין.** כמו גזלן שהוא פסול מן התורה שנאמר (שמות כג)[ו] אל תשת עד חמס: **אלא בראוין להעיד.** בגמרא מפרש למעוטי מאי: **בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד.** אם מפי עצמו נשבע שאמר שבועה שאיני יודע לך עדות: **ומפי אחרים.** כגון משביע אני עליכם שתבואו ותעידוני ואמרו לו אין אנו יודעים לך עדות ולא הוצאתו שבועה מפיהם אינן חייבים עד שיכפרו בו בב"ד כדכתיב (ויקרא ה)[ה] אם לא יגיד וגו' במקום שאילו היה מגיד היה מועיל וקרא במושבע מפי אחרים כתיב אבל מפי עצמו יליף ר' מאיר בג"ש כדמפרש בגמרא ואפי' חוץ לב"ד: **חייבין.** קרבן עולה ויורד: **על זדון השבועה.** שהרי לא נאמר בה ונעלם: **ועל שגגתה עם זדון העדות.** שמזידים הם ויודעים לו עדות אבל שוגגים הם על הקרבן כשאר שגגת ביטוי לשעבר דתוקימנא (ב) באומר יודע אני שבשבועה זו אסורה אבל איני יודע שחייבין עליה קרבן: **ואין חייבין על שגגתה.** אם שוגגים הם לגמרי כסבורין שאין יודעין לו עדות ואחר כך נזכרו שהרי אנוסין הן לא קריבא בהו נשבעין לשקר: **גמ' מנהני מילי.** דנשים פסולות לעדות: **בעדים הכתוב מדבר.** דבעדים משמעי קרא דכתיב לעיל מיניה כי יקום עד חמס באיש וסמיך ליה ועמדו: **בעדים הכתוב מדבר.** ללמדך שאין עדות בנשים: **ואם נפשך לומר.** ואם תרצה להשיב תשובה על דרך זו הרי לך ג"ש מפורשת שהכתוב מדבר בעדים: **ונאמר להלן שני.** על פי שני עדים: **מה אם נפשך לומר.** מה היה לו להשיב על דרך הראשונה: **וכי תימא.** בתובע ונתבע משמעי קרא ואפי' הן תובעים רבים או נתבעים רבים בדין אחד כל התובעים קרי להו קרא חד וכל הנתבעים קרי להו קרא חד: **מצוה בבעלי דינים שיעמדו.** (בעמידה) דהא קרא נמי בבעלי דינין איירי דכתיב אשר להם הריב (דברים יט)[ז]: **שלא יהא אחד עומד ואחד יושב.** שלא יראה מבירו שמכבדין אותו יותר ממנו ויסתתמו דבריו: **הוי דן את חבירך לכף זכות.** ולא בדין בעלי דיינים הכתוב מדבר אלא ברואה מבירו עושה דבר שאתה יכול להכריעו לצד עבירה ולצד זכות הכריעו לזכות ואל תחשדהו בעבירה: **השתדל לדונו יפה.** לקמן מפרש לה למישרי בתיגריה אם באו שני דיינים לפניך ואחד מהם של תלמידי חכמים הוי פוסק אותו תחלה ופטור אותו מלפניך: **למאי שלח לי.** הא מילתא: **לחנופי ליה.** שמא להחניפו בתמיה: **למישרא בתיגריה.** כלפרישית אם בא דין אחר לפני אפסוק את זה תחלה:

ו)שבועת העדות נוהגת באנשים ולא בנשים ברחוקין ולא בקרובין בכשרין ולא בפסולין ואינה נוהגת [א]אלא בראוין להעיד בפני בית דין ושלא בפני ב"ד מפי עצמו ומפי אחרים אין חייבין עד שיכפרו בהן בב"ד דברי ר' מאיר וחכמים אומרים [ב]בין מפי עצמו ובין מפי אחרים אינן חייבין עד שיכפרו בהן בב"ד [ג]וחייבין על זדון השבועה ועל שגגתה עם זדון העדות [ד]ואינן חייבין על שגגתה ומה הן חייבין על זדון [ה] השבועה [ה]קרבן עולה ויורד: **גמ'** מנהני מילי דת"ר [א]ועמדו שני האנשים [ו]בעדים הכתוב מדבר אתה אומר בעדים או אינו אלא בבעלי דינין כשהוא אומר [א]אשר להם הריב הרי בעלי דינין אמור הא מה אני מקיים ועמדו שני האנשים בעדים הכתוב מדבר ואם נפשך לומר נאמר כאן שני ונאמר להלן [ב]שני מה להלן בעדים אף כאן בעדים מאי אם נפשך לומר וכי תימא מדלא כתב ואשר להם הריב כוליה קרא בבעלי דינין משתעי נאמר כאן שני ונאמר להלן שני מה להלן בעדים אף כאן בעדים תניא אידך ועמדו שני האנשים בעדים הכתוב מדבר אתה אומר בעדים או אינו אלא בבעלי דינין אמרת וכי שנים באים לדין שלשה אין באין לדין ואם נפשך לומר נאמר כאן שני ונאמר להלן שני מה להלן בעדים אף כאן בעדים מאי אם נפשך לומר וכי תימא בתובע ונתבע קא משתעי קרא נאמר כאן שני ונאמר להלן שני מה להלן בעדים אף כאן בעדים תניא אידך ועמדו שני האנשים בעדים הכתוב מדבר אתה אומר בעדים או אינו אלא בבעלי דינין אמרת וכי אנשים באין לדין נשים אין באות לדין ואם נפשך לומר נאמר כאן שני ונאמר להלן שני מה להלן בעדים אף כאן בעדים מאי אם נפשך לומר וכי תימא אשה לאו אורחה משום [ג]כל כבודה בת מלך פנימה נאמר כאן שני ונאמר להלן שני מה להלן בעדים אף כאן בעדים ת"ר ועמדו שני האנשים [ד]מצוה לבעלי דינין שיעמדו [ג]אמר ר' יהודה שמעתי [ה]שאם רצו להושיב את שניהם מושיבין איזהו אסור [ו]שלא יהא אחד עומד ואחד יושב אחד מדבר כל צרכו ואחד אומר לו קצר דבריך ת"ר [ז]בצדק תשפוט עמיתך שלא יהא אחד יושב ואחד עומד ,אחד מדבר כל צרכו ואחד אומר לו קצר דבריך ד"א בצדק תשפוט עמיתך [ג]הוי דן את חבירך לכף זכות תני רב יוסף בצדק תשפוט עמיתך [ז]עם שאתך בתורה ובמצות השתדל לדונו [ח] יפה רב עולא בריה דרב עילאי הוה ליה דינא קמיה דרב נחמן שלח ליה רב יוסף עולא חברנו עמית בתורה ובמצות אמר למאי שלח לי לחנופי ליה הדר אמר [ט]למישרא בתיגריה

שבועת העדות. מנהני מילי. תימה אמאי צריך קרא דעבד פסול לעדות בפ' המוכל (ב"ק דף פח.) מלא יומתו אבות על בנים תיפוק ליה משום דגמרינן לה לה מאשה[ט]:

שלשה אין באין לדין. אבל אי בעדים איירי אמי שפיר דאורחא דמילתא דכיון דסגי בתרי דלא אתו טפי אבל הבאים לדין כל בעלי דיינין דגילין לבא: **כל כבודה בת מלך פנימה.** וא"ת השתא נמי דאיירי בעדים מנא ליה למעוטי נשים דלמא הא דנקט קרא אנשים משום דכל כבודה בת מלך ויש לומר דגבי עדיס ע"כ צריכין לבא דאין עד מפי עד כשר אבל לדין יכולה למסור טענותיה ביד אחר: **מצוה בבעלי דיינין שיעמדו.** ואפי' ר' יהודה מודה בגמר דין אז בעדים דמלוה שיעמדו כדאמרי' בסמוך וקשה דבפרק בתרא דמועד קטן (דף כא. ושם) משמע דועמדו לא משמע עמידה דנפקא לן קריעה מעומד מויקם אויב ויקרע ופריך אלא מעתה ועמד ואמר ס"ל והתניא בין עומד ובין יושב ומשני התם לא כתב ויעמוד ויאמר הכא כתיב ויקם ויקרע וי"ל דועמד שאין מעשה לאחריו כי הכא משמע ודאי עמידה אבל ועמד שיש מעשה לאחריו כי התם ועמד ואמר לא משמע עמידה כמו (כתובות דף כב.) עמדה וקידשה ועמדה ונשאת (ב"ב דף קלט.) ועמד וכתב כל נכסיו לאחר (שם דף קלב.) והא דאמר לה בתי עמודי בס"פ מלות תלילה (יבמות דף קו. ושם) דמשמע דבעינן תלילה מעומד לא משום דכתיב ועמד ואמר כדפי' ועוד דא"כ הוא עיכובא כדכתיב בפרשה ככה דככה עיכובא הוא אלא אמר לה לעמוד משום דמלוה בבעלי דיינין לעמוד כדאמר הכא והיה אומר לה לעמוד ולטעון אז שמא לאוזן משום דחלילה הוא כגמר דין[ו]:

שאם רצו ב"ד להושיב כו'. והא דסנהדרין פרק הכן גדול (דף יט.) דאמר ליה שמעון בן שטח ינאי עמוד על רגלך ויעידו בך אתי דלא כר' יהודה ולדידיה בשעת גמר דין הוה ולא[ז] בשעת קבלת עדות שהוא תחלת דין: **למאי** שלח לי כו'. המ"ל להפוכי בזכותיה כדאמרי' פרק בל כתבי הקודש (שבת דף קיט.) תיתי לי דכי אתי צורבא מרבנן קמי דדינא לא מגנינא ריש אבי סדיא עד דמהפכי בזכותיה:

למישרי ליה תגריה. כשבאו שני דיינים בבת אחת דאם בא דין אחד תחלה צריך להקדימו כדאמרינן בסנהדרין (ד' ח.) בקטן כגדול תשמעון אי נמי עשה דכבוד התורה עדיף כדאמרינן פרק בתרא דכתובות (דף קו.):

אי

מסכת פרה

פרק ח' משנה י"א

בְּאֵר אַחְאָב וּמְעָרַת פַּמִּים, כְּשֵׁרָה. הַמַּיִם שֶׁנִּשְׁתַּנּוּ וְשֶׁנּוּיָן מֵחֲמַת עַצְמָן, כְּשֵׁרִין. אַמַּת הַמַּיִם הַבָּאָה מֵרָחוֹק, כְּשֵׁרָה, וּבִלְבַד שֶׁיִּשְׁמְרֶנָּה שֶׁלֹּא יַפְסִיקֶנָּה אָדָם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, הֲרֵי הִיא בְּחֶזְקַת מֻתֶּרֶת.

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"י מהל' שבועות הל' ו סמג לאוין רמח:
ב ב מיי' שם פ"ט הל' ב סמג שם:
ג ג מיי' פ"ו שם הל' יב:
ד ד מיי' שם הל' יג:
ה ה מיי' שם הל' יב:
ו ו מיי' פ"ט מהל' עדות הל' ג ועיין בכ"מ סמג לאוין קיד טוש"ע ח"מ סי' ז סעיף ד וסי' לג סעיף ו:
ז ז ח ט מיי' פכ"ו מהל' סנהדרין הל' ג סמג עשין קו טוש"ע ח"מ סי' יז סעיף ו וסעי' ג:
ח י מיי' שם הל' ו:

פניני רש"י

שבועת העדות. שחייב הכתוב עליה קרבן שבועה שנאמר (ויקרא ה) ושמעה קול אלה:
(יומא עד.)

עם שאתך בתורה. עמיתו. עם אתו:
(נ"מ נט. ד"ה עמיתו)

רבינו חננאל

פרק רביעי

מתני' שבועת העדות נוהגת באנשים ולא בנשים כו'. סוגיא. שבועת העדות נוהגת באנשים ברחוקים בכשרים בראוין להעיד בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד מפי עצמו ומפי אחרים ואין חייבין עד שיכפרו בהן בב"ד: מנא ליה דעדות באנשים ולא בנשים שנאמר ועמדו שני האנשים בעדים הכתוב מדבר כו'.

פשוטה היא:

ת"ר ועמדו שני האנשים מצוה בנידונין שיעמדו. א"ר יהודה שמעתי שאם רצו ב"ד להושיב את שניהם מושיבין ואיזהו אסור אחד יושב ואחד עומד. אחד מדבר כל צרכו ואחד אומר לו קצר דבריך. שנאמר בצדק תשפוט עמיתך:

ד"א בצדק תשפוט עמיתך הוי דן את כל האדם לכף זכות. עמיתך עם שאתך בתורה ובמצות השתדל לדונו יפה. שנאמר בצדק תשפוט עמיתך. שלח ליה רב יוסף לרב נחמן עולא חברנו עם שאתך בתורה ובמצות הוא אמר מאי האי דשלח לי לחנופי ליה. הדר אמר למישרא תיגריה

הוקדש לעילוי נשמת החייל **מיכאל סיטבון** הי"ד בן יבדלחט"א **אילן ולינדה** הי"ו נפל בהיתקלות בבקעת הירדן י' טבת תשס"ב